

POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta: Právnická fakulta

Habilitační obor: Občanské právo

Uchazeč: JUDr. Milan Hulmák, Ph.D.

Habilitační práce: Kontrola cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách

Oponent: doc. JUDr. Markéta Selucká, Ph.D.

Pracoviště: Právnická fakulta Masarykovy univerzity

I.

Uchazeč je široké odborné veřejnosti i vědeckým kruhům znám jakožto vedoucí autorského kolektivu komentářové literatury, a to zejména Občanského zákoníku, Závazkové právo. Praha: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. Není proto divu, že předloženou habilitační práci zaměřil na specifické otázky závazkového práva, a to na kontrolu cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Práce zprvu působí „syrově pozitivisticko-analytický“ jakoby bez náležitého právně-teoretického uchopení a zaštitění. Po přečtení větší části textu je však nezpochybnitelné, že autor v rámci své analytické práce prezentuje a osvědčuje hluboké znalosti, a to i právně-teoretické, z oblasti soukromého práva jako takového.

Samotné téma habilitační práce považuji za vysoce aktuální a v kontextu rozsáhlé judikatury členských států EU za diskutabilní, zajímavé a možná i trochu „kontraverzní“, a možná právě proto jej uchazeč zvolil jako téma své habilitační práce.

Pokud jde o celkové hodnocení posuzované habilitační práce, mám za to, že autor důsledně a pečlivě analyticky pracuje, i když v některých komparativních částech působí práce poněkud příliš popisně. Uchazeč je schopen definovat a prezentovat jasné názory zkoumané problematiky, což také

osvědčuje nepřímo jeho pedagogické schopnosti, což v případě zvažování udělení hodnosti vědecko-pedagogické, o kterou se autor uchází, hraje podstatnou a nezanedbatelnou okolnost.

II.

Mám za to, že není předmětem a úkolem oponenta habilitační práce polemizovat se všemi názory, které autor ve své habilitační práci prezentuje, ať už s nimi oponent souhlasí či nikoli. Předkládaná práce je názorově rozmanitá a bohatá, takže by taková polemika byla pravděpodobně dalším rozsáhlým dílem oponentovým. V následujícím textu proto spíše zdůrazním názory, které mne nejvíce zaujaly, a které považuji za vyžadující oponentovu reakci. Budiž však zdůrazněno, že samotná polemika či nesouhlas oponenta s názorem autorovým v sobě nenese znaky negativního hodnocení z pohledu právně-teoretického či metodologického, ale oponentem jsou považovány za zajímavé, diskutabilní či provokativní názory autorovy, které však přispívají k obecné odborné diskusi vedené na toto téma.

Stran argumentace, že při posouzení přiměřenosti konkrétního ujednání nejde o posuzování celkové vyváženosti práv a povinností smluvních stran (str. 19), sdílím spíše názor Ústavního soudu naznačený v poznámce pod čarou (I. ÚS 913/16), resp. mám za to, že je nutné posuzovat obojí, tj. přistupovat k posuzování přiměřenosti jak v komplexnosti, tak i v individuálním přístupu, resp. v kombinaci obého.

Stran posuzování jasnosti a srozumitelnosti ustanovení smlouvy včetně obchodních podmínek, jak autor popisuje a analyzuje v kapitole s názvem Zkoumání jasnosti a srozumitelnosti (3.4.1.4.) zastávám názory autorů Coufalíka a Horáka (viz str. 77). Bezesporu samotný pojem „jasnost“ a „srozumitelnost“ v sobě nese široké spektrum posuzovaných okolností sdělovaných informací spotřebiteli (ať už je to umístění textu, velikost písma, celková koncepce textu atd.). Avšak jednoznačně smyslem a účelem tohoto požadavku je, aby spotřebitel lapidárně vyjádřeno „věděl, do čeho jde“. Není-li tento cíl naplněn, pak by měla nastupovat zásadní právní sankce postihující nesplnění této povinnosti podnikatele. Mám za to, že při výkladu a aplikaci ustanovení na ochranu spotřebitele je nutné postupovat „přísněji“, než je tomu v případech standardních vztahů B2B, a to zejména v kontextu obecného smyslu a účelu daných ustanovení – ty mají sloužit a zpravidla také slouží k dosažení specifického cíle, kterým je účinná ochrana spotřebitele. Dle mého názoru je nutné přijmout dostatečně restriktivní a důsledný výklad ustanovení na ochranu spotřebitele, a to včetně judikatury, který bude mít za následek i určitou míru prevence, tj. že povede k tomu, že podnikatel nebude mít zájem pokoušet se zneužít svého silnějšího postavení, protože reálná obecně známá sankce za takové

zneužití bude natolik zásadní, že jej od tohoto úmyslu odradí (fikce zdánlivosti právního jednání, absolutní neplatnost, „black-list“ atd.).

V případě argumentace o použití pravidel místo nepřiměřených ujednání (str. 167 a násl.) souhlasím s tím, že bylo-li ujednání shledáno jako nepřiměřené, nemůže obecný soud doplňovat vůli stran a měnit ujednání smlouvy, tj. mám za to, že není možné dovozovat aplikaci o moderaci smluvní pokuty do výše přiměřené. V takovém případě by totiž ochrana spotřebitele byla v zásadě neúčinná a dávala by jistotu podnikateli, že když ujedná nemravnou klausuli se spotřebitelem, tak pokud nedostane plnění podle nemravné klausule (např. smluvní pokutu), dostane alespoň tu adekvátní smluvní pokutu. Navíc je nutné přihlídnout k tomu, že smluvní pokuta je institutem zajišťovacím (resp. utvrzovacím), tj. *stricto sensu* nejde o primární právní vztah mezi podnikatelem a spotřebitelem, ale o sekundární akcesorický vztah naplňující specifické funkce. V případě úroků jakožto odměny za poskytnuté plnění či obecně adekvátní odměny za přijaté plnění zastává autor habilitační práce názor, že v takovém případě je nutné aplikovat dispozitivní ustanovení, resp. že podnikatel má právo alespoň na zákonný úrok či obvyklou hodnotu plnění (srov. str. 169), a to zejména s ohledem na skutečnost, že občanský zákoník trachtuje, že není-li obvyklá cena předmětu plnění (nájemné, úrok atd.) sjednána, platí se cena obvyklá. Autor nicméně dle mého názoru zcela opomíjí skutečnost, že cena či odměna byla sjednána, avšak byla nemravná, což vedlo ke specifické sankci. Primární a zásadní skutečností není absence kontraktace určitého ujednání, ale zneužití práva a nemravnost na straně prodávajícího. Sankce by měla být takového charakteru, že nedá jistotu podnikateli, že „svoje vždycky dostane“, takže v zásadě nebude mít majetkovou újmu a nedostane pouze to, co bylo nemravné.

Mám za to, že inspirativní přístup je možné spatřovat k otázce kontroly přiměřenosti cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách v německé judikatuře, která se alibisticky nebrání tomu, aby se zabývala přezkumem cenových ujednání s formalistickým odkazem na svobodnou vůli jedince a tržní prostředí, které vše vyřeší. Z praxe přece dobře víme, že svobodná vůle spotřebitele je v zásadě určitou fikcí v současné postmoderní či prenatální kybernetické společnosti, která svou rychlostí, přehřlím nesourodých, nesystematických a rozporuplných informací zabraňuje racionálnímu a promyšlenému rozhodnutí subjektu, což může vést k právnímu jednání v omylu či omezovat svobodu vůle manipulací ze strany podnikatele. Považuji proto za správné, že aplikační praxe nepřistupuje ke kontrole ceny nebo kvality formalisticky s odkazem na právo EU, ale touto otázkou se seriózně zabývá a poskytuje tak účinnou ochranu spotřebiteli.

III.

Zastávám názor, že posuzovaná práce odpovídá formálním i etickým požadavkům na vědecké práce obhajované na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V práci sice občas můžeme objevit drobné překlepy (např. str. 21 „zákoan“), které však nevybočují z běžného a obvyklého standardu. Rovněž tak terminologická a jazyková úroveň odpovídá běžnému a obvyklému standardu takových prací.

IV.

Jako námět pro diskusi při obhajobě habilitační práce navrhuji, aby se uchazeč vyjádřil k otázce vedlejší úplaty či vedlejší platby ve vztazích B2C v kontextu judikatury SD EU, příp. jiných členských států EU a v kontextu české judikatury a praxe (srov. str. 147 a násl.).

Závěr: Habilitační práce JUDr. Milana Hulmáka, Ph.D., „Kontrola cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách“ **s p l ň u j e** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Občanské právo.

V Brně dne 4. 10. 2017

doc. JUDr. Markéta Selucká, Ph.D.